

Quiosc

Seccions ▼

Orígens **NOU!**

Actualitat

Glossari

Qui som?

El projecte

Contacte

Entrevista

Articles més vistos

Nom i Cognoms: Xavier Casals

Formació acadèmica: Doctor en Història per la Universitat de Barcelona

Línies de recerca: Transició espanyola, Extrema dreta, Dictadura franquista, Canvi polític a Espanya i Catalunya a principis de segle XXI

Publicacions principals:

Neonazis en España(1995)

La tentación neofascista en España(1998)

Ultrapatriotas(2003)

Franco y los Borbones(2005)

El oasis catalán (1975-2010): ¿Espejismo o realidad? (2010)

El pueblo contra el Parlamento. El nuevo populismo en España. 2009-2013 (2013)

La Transición española. El voto ignorado de las armas (2016)

Etiquetas: MPAIAC, País Basc, terrorisme, Transició, Violència política

"L'Alcorà és feminista"
Entrevista a Dolors Bramon

Els refugiats de la Guerra Civil (1936-39) a la Seu d'Urgell

Revolució i reacció a la perifèria de tres imperis (1917-21)

Últims comentaris

Moltes gràcies per aquest article tant aclaridor i rigorós. M'ha ajudat a visualitzar els fets de l'època i analitzar la ...

Marina a [El Corpus de Sang](#)

[...] per preparar la

Fins fa uns pocs anys, les veus que malparlaven de la Transició democràtica a Espanya estaven condemnades a l'ostracisme. No comptaven amb el suport del discurs oficial que afirmava que, amb la generositat de totes les parts implicades (la de tots aquells en l'aparell estatal franquista i en l'oposició democràtica) es va arribar a un consens que va portar la democràcia a Espanya després de la llarga nit del franquisme.

Ara, és habitual la crítica a aquest discurs, que obvia la poca pedagogia que es va fer després de la dictadura, la impunitat dels alts càrrecs franquistes, el manteniment del poder per part d'aquells que portaven quaranta anys exercint-lo, una democràcia de baixa qualitat... i passa de puntetes sobre el fet que fou violenta. Molt violenta.

Treballs com els de La Transición sangrienta ja han posat de manifest la importància de la violència política com a fet central i fonamental de tot aquest procés. Xavier Casals (Barcelona, 1963), expert en ultradreta i en el període 1975-83, és dels pocs que ha decidit parlar de les implicacions polítiques i en la construcció de la democràcia espanyola que tingué aquest factor. De to molt pedagògic, cordial en les maneres i tranquil en tot moment, Casals ens espera a la facultat Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull: "Ens haurem de donar pressa, que a les 13:00 tinc un examen", ens informa somrient.

Començarem parlant del que tu situes com l'inici de la Transició, que és l'atemptat d'ETA contra Carrero Blanco. Hagués estat possible una Transició amb Carrero? Hagués estat diferent? Hi hagués hagut menys obertura, o potser hauria anat més lenta?

Com hauria estat la Transició en vida de Carrero és un misteri. La majoria de tesis, o hipòtesis contrafactuals més que tesis, diuen que Carrero s'hagués retirat i no hagués pogut fer cap oposició al Rei. El mateix ex-rei ja va dir que Carrero li hauria presentat la dimissió. En canvi, la exreina Sofía no opina així. Jo crec que existeix

vaga general del primer de maig de 1891. En una d'aquestes reunions intervindria Teresa Claramunt, que ...

A casa, a la fàbrica i al carrer: el que va suposar per les dones la industrialització a Catalunya - Ab Origine Magazine
a [Teresa Claramunt: Pionera del feminisme obrerista català](#)

Els pastors eren d'Olesa, i ara el monestir és territori de Monistrol, però quan es va formar era d'Olesa.

David Castells a [Mare de Déu trobada, patrona de Catalunya.](#)

Buen trabajo Julià !!!!

Gaspar a [A Quina Creu de Borgonya va fer referència Pablo Iglesias?](#)

[...] als senyors de la guerra blancs (alguns d'ells poc més que simples bandits; d'altres, com l'almirall Alexander Koltxak, líders ...

La intervenció aliada a Rússia - Històries d'Europa
a [La guerra de l'Extrem Orient \(1918-1922\)](#)

un cert marge de dubte per fer hipòtesis contrafactuals sobre com hauria estat. Jo crec que s'hauria fet més complexa.

Hi ha un tema que al meu últim llibre [*La Transición española. El voto ignorado de las armas. Pasado & Presente*, 2016] no he pogut tractar per manca d'extensió: Carrero era partidari de mantenir les colònies, com el Sàhara. Per tant, potser no hi hauria hagut una Trnasció igual que la que hi va ver. És una incògnita plantejar què hauria passat amb Carrero, però sí que és cert que la seva mort va trencar l'equilibri intern del règim, i això va fer que l'etapa final fos més

convulsa.

El que sorprèn una mica, i més avui dia que es posa tant èmfasi en el terrorisme, és que sent Carrero una figura de tal importància, gairebé una extensió de Franco, ETA pogués tenir aquesta llibertat d'actuació i de moviment. Va ser un error de seguretat, o va haver-hi alguna cosa més darrere aquest atemptat?

Hi ha una important bibliografia que conté tesis conspiratives en què ETA seria el braç executor de no se sap ben bé quines instàncies. Per la meva part, després d'analitzar totes les fonts disponibles (que especifico en el llibre), considero que la tesi és que hi ha un gran error a l'aparell de seguretat, mentre que Carrero, al mantenir unes rutines diàries, va fer que fos un blanc relativament fàcil pels terroristes.

Tuits de @revistaborigi

Ab Origine

@revistaborigine

NOU! Entrevista a Xavier Casals sobre el seu llibre 'el voto ignorado de las armas'. @Pasado_Presente aboriginemag.com/la-

Incrusta-ho

Mostra-ho al Twitte

“No hi ha indicis seriosos que apuntin que Carrero Blanco fos víctima d’una conspiració de l’estat. Seria, a més, absurd: no hi havia una línia successòria clara”

Dit això, s’ha estat donant moltes voltes als interessos que hi havia i a que Carrero estava molt aïllat dins del règim, però si mirem la hipòtesi d’un atemptat des de dins del règim contra Carrero, es fa francament difícil. Perquè Carrero era el número dos d’aquest règim i perquè tenia un servei d’informació al seu abast. Després hi ha un altre tema que és més difícil de resoldre: si eventualment hi hagués hagut un sector interessat en assassinar Carrero hauria estat perquè comptava que hi hauria una alternativa de recanvi. Però, òbviament, era totalment imprevisible l’alternativa de recanvi, fins al punt que Carrero fou substituït pel ministre de Governació, que era precisament l’encarregat de vetllar per la seguretat de Carrero... Era massa imprevisible tot plegat per a creure en conspiracions.

Parlem ja plenament de la Transició: està molt estesa la idea que la culminació d’aquest procés va ser el fracàs d’una violència que la volia desestabilitzar i que fins i tot pretenia tornar a les trinxeres del 36. En canvi, tu plantejes una hipòtesi contrària, que és que aquesta violència el que va fer precisament va ser establir la Transició.

Sí. Establir el procés, però amb una excepció important: el País Basc no. Al País Basc el va desestabilitzar i li va donar una cronologia diferent. Però traient aquest cas, hi ha un element important, que és que aquesta violència s’havia dit que era important, però mai s’havia argumentat el per què. Aleshores, hi va haver una aportació important d’una historiadora francesa que es diu Sophie Baby, a la qual cito expressament i que és la primera que ho

analitza, que diu que aquesta violència té conseqüències: afavoreix el replegament de la ciutadania cap al centre. Jo vaig més enllà: fonamentalment, explico que aquesta violència té un efecte estabilitzador en dos sentits: un, els que exerceixen la violència són els perdedors, és a dir, tots aquells que van utilitzar la violència per imposar les seves tesis van acabar sent derrotats. I dos, l'important grau de violència que va haver-hi va fer que les opcions majoritàries fossin les de ceteredre i centreesquerra, i que per tant els sectors més extremistes quedessin aïllats.

“La violència política estabilitza la Transició, amb una excepció de pes: el País Basc”

També s'ha de fer una salvetat; no sabem com hauria estat una transició sense violència. Potser hauria estat més fàcil, o potser hauria estat molt més flexible i haurien guanyat pes sectors més radicals. Ho dic perquè ara treballem a partir de la realitat objectiva, i no de la que no podem establir elements contrastats.

Una mica com amb el cas anterior quan parlàvem de Carrero Blanco...

Exacte. I dic tot això perquè no vull dir que la violència fos positiva. No vull dir que res va passar “gràcies a la violència”. Però si la mirem anys després, veiem que paradoxalment va estabilitzar la situació i va reforçar els equilibris preexistents. Hi ha un espai que m'interessa destacar, que és que aquesta conclusió no és pròpia d'Espanya. Espanya no és una excepcionalitat: si mirem a Itàlia, va passar el mateix; i si mirem a Bèlgica, també. Jo l'únic que estic intentant fer és aplicar lectures i interpretacions d'altres indrets a aquí. No és que estigui intentant plantejar una excepcionalitat espanyola, ans el contrari.

Doncs, si vols, podríem aprofundir més en aquest tema, perquè és important contextualitzar aquesta violència, que no és

exclusiva ni genuïna d'Espanya. Tant a Europa com a Sud-amèrica van ser anys molt durs.

Són els coneguts com "anys de plom". És una violència dels anys 60 i 70, amb diferents intensitats. Aquí a Espanya va haver-hi diferents col·lectius que la van practicar: alguns van tenir organitzacions que els van nuclear, com podria ser el cas de l'extrema esquerra amb el GRAPO, i el cas d'ETA amb el nacionalisme basc, però en canvi a l'extrema dreta no hi van haver organitzacions d'aquest tipus. Hi va haver grups, però va ser una violència invertebrada.

"La violència política no és un fet excepcional a Espanya. Als seixanta i als setanta, a Europa, també n'hi ha: són els "anys de plom". El seu major efecte va ser la neutralització mútua de les forces polítiques 'extremistes' i un major suport popular dels partits de centre"

Aquesta violència, com has comentat, és una qüestió general d'abast europeu i de més enllà. I aleshores, des del meu punt de vista –tornant a les lectures que es fan de la Transició- crec que s'ha posat el focus cap amunt –el paper de les elits-, i com a resposta també s'ha posat el focus cap avall –la Transició des de baix, els moviments socials...- i en canvi, la violència ha quedat en un territori de ningú. I a mi em semblava que era important, perquè la violència a la Transició espanyola és la més important de les transicions europees, exceptuant Romania.

Ja que hem parlat de violència i estabilització, també és important remarcar que la violència d'extrema dreta i la d'extrema esquerra es van establir l'una a l'altra.

Va haver-hi una mena d'equilibri del terror, es van contrarestar. Queda molt clar a la setmana negra del gener del 77, quan hi ha la matança d'advocats a Atocha. Si ens hi fixem, hi ha unes accions del GRAPO que tenen una resposta per part d'incontrolats d'extrema dreta. Amb la qual cosa, enlloc de bascular la balança cap a un extrem, trobem que aquesta quedarà en una situació d'empat. Aleshores, si fem una panoràmica global, i mirem les operacions, m'interessa destacar el que faig al meu llibre: jo no faig una enumeració d'episodis violents, sinó que intento centrar-me en els que són qualitativament més rellevants.

Aquests són, per exemple, els fets de Montejurra del 76, on hi ha un complex enfrontament entre carlins. Complex perquè no hi participen només carlins, i perquè allà el perdedor és el carlisme. No el d'extrema dreta, ni el socialista autogestionari: globalment, el carlisme, com a alternativa dinàstica. Aleshores, si mirem amb perspectiva els fets que esdevenen durant la Transició, el que veiem és que es va neutralitzant entre si aquest terror que hi havia.

I enmig de tot aquest terror i aquesta violència, hem de pensar que els cossos de seguretat eren, encara, els formats durant el

franquisme. Quin va ser el seu paper en tot aquest context?

Trobem una Transició en la qual, des del govern, no es controla o no es pot establir un control clar de l'aparell de l'Estat en sentit ampli. I al llibre hi ha elements, que explicito a títol d'hipòtesi, que fan pensar que hi va haver una autonomia de sectors policials o dels cossos de seguretat. Però sempre ens movem en el pla de les hipòtesis.

“Hi ha indicis més que suficients per a pensar que els cossos policials i els de seguretat actuen amb una autonomia bastant notable de l'estat”

Hem de pensar que el govern, i això ho explica molt bé aquesta historiadora Sophie Baby, va haver de recórrer davant la intensa violència que hi havia, a l'aparell que tenia. És difícil treure conclusions: jo al llibre he intentat exposar elements, indicis, fets, etcètera, que aparentment, en alguns casos, sembla que existeixen elements per pensar que hi ha una autonomia en sectors d'aquest aparell de seguretat.

Per anar acabant l'entrevista, hem parlat de Carrero Blanco i Atocha, que són esdeveniments prou coneguts, però n'hi ha un altre que no ho és tant, que és el tema de les illes Canàries. I ens és més desconegut tot i tenir un moviment molt important.

Sí, de fet una de les aportacions que fa el meu llibre és integrar el cas de les Canàries. D'aquest cas, el que ha transcendit i ens ha quedat més va ser l'intent d'assassinat del que era el màxim dirigent d'una entitat que es deia **Movimiento por la Autodeterminación e Independencia del Archipiélago Canario** (MPAIAC), que ha quedat com un crim d'estat.

“El MPAIAC és el gran oblidat de la Transició. L'autodeterminació de les Canàries va ser un tema candent durant la Transició perquè s'hi van creuar diferents interessos internacionals”

Però en realitat, el que hi ha a les Canàries és un tema d'Estat. I és que les Canàries podien entrar en un procés de descolonització, i aleshores es van trobar, tornant al focus gran, que hi ha quatre escenaris de violència important. Abans he explicat que jo poso l'èmfasi als episodis rellevants, però territorialment hi ha quatre grans escenaris. Tres són relativament coneguts: un és el País Basc, Navarra i el País Basc francès. L'altre és Catalunya, on tenim l'organització nomenada “Època” i el cas de la violència llibertària i de la d'extrema dreta; el tercer escenari és Madrid, el gran aparador de la violència que sembla que busca provocacions per a fer un cop d'Estat, però que tampoc queda clar que sigui així. Finalment, el quart escenari és el de les Canàries. Aquest és un tema poc estudiat, però també el més important, ja que és la situació inversa d'ETA i el País Basc. ETA va ser un moviment que va aconseguir arrelar, va aconseguir tenir reconeixement social, però no va tenir cap mena d'altaveus internacionals.

En canvi, el cas de les Canàries és l'oposat: una organització minoritària, el MPAIAC troba un gran suport i grans altaveus internacionals a partir d'un gran protegit, Algèria, que utilitza les Canàries per la seva política exterior. Allà a les illes hi havia realment un tema d'estat molt important, i que si mirem la crònica dels fets, s'acaba resumint en un intent fallit d'assassinat d'Atonio Cubillo, fundador del MPAIAC, quan en realitat es tracta d'una panoràmica molt més complexa, d'uns interessos internacionals creuats sobre un arxipèlag, i una situació que hagués pogut tenir uns desenllaços difícils de preveure.

Insisteixo en què crec que s'ha menystingut el cas de les Canàries. A més del tema de la descolonització de les illes, hi va haver també l'accident de Los Rodeos, la primera gran catàstrofe aèria. Ens ha quedat tot com molt perifèric, sense integrar-ho en el relat panoràmic de la transició.

I per què creus que ha quedat així, una mica

desconnectat?

Des del meu punt de vista és per diferents motius. Però jo diria, primerament perquè, al passar el temps, s'han fet unes visions més aviat estandaritzades de la Transició, tant des de la dreta com des de l'esquerra, tant dels que la defensen com dels que en són crítics. Dins d'aquests relats, els fets de les Canàries han quedat sense un substrat interpretatiu: així com la massacre d'Atocha genera un gran moviment, darrere la dinàmica dels fets de els Canàries no hi ha indagació.

I, a més, hi ha un problema de desconeixement, en part bibliogràfic: no hi ha masses llibres sobre això, més enllà d'alguna obra com *Canarias, secreto de estado*, però no hi ha molt més. Aleshores, entre que no hi ha bibliografia, que Cubillo no va publicar el seu volum de memòries dels anys centrals, que l'arxipèlag ha quedat com perifèric dins de la narració gran que s'ha centrat molt en l'escenari basc, català, madrileny, fins i tot en l'andalús pel tema de l'autonomia... jo crec

que la suma d'aquests fets fa que en tema canari
quedi més oblidat.